

spiritualističkom individualizmu. Zadivljava magistralni mir njegovih razmatranja, posebno danas, kada se socijalno pitanje rješava na ulici s toliko žestine i malodušnosti od nepozvanih apostola.

Zato je i ovo Berđajevljevo djelo znatan prilog za izgradnju solidne kršćanske orijentacije u suvremenoj klasnoj borbi.

NEKE BILJEŠKE O ŽIVOTU ALFREDA LOISY-a.

Dr. Đuro Gračanin.

Domaći kao i strani listovi donijeli su nedavno vijest, da je na 1. lipnja o. g. umro Alfred Loisy, začetnik i glavni borac modernizma. Kako se na drugom mjestu osvrćemo na njegov rad, htjeli bi ovdje iznijeti samo neke važnije biografske podatke, koji ne ulaze u sastav jedne načelne rasprave ali su potrebne za razumijevanje Loisy-eva djela.

Alfred Loisy rodio se u Ambrières-u, département Haute-Marne u Francuskoj 28. veljače 1857. Mladost je proveo na selu, gdje nije dolazio u kontakt sa svijetom. Tako je pri ulasku u veliko sjemenište — u koga je stupio sa 17 godina bio daleko od svih problema kojima se kasnije tao baviti. Po vlastitom dapače pripovijedanju bio je vrlo pobožan, sklon možda misticizmu, ako u tom smislu treba tumačiti njegove riječi da je bio *l'un des adeptes les plus zélés du mysticisme*. Ima u tim počecima neke sličnosti sa životom Lutera i nekih drugih religioznih reformatora. Slično kao i Luter, on, izgleda, nije primio solidne izobrazbe skolastičke filozofije. Tomu je, kako se čini, doprinisilo i njegovu subjektivno raspoloženje. Stalno je isticao svoju nezavisnost, autonomiju svoga duha, i objektivno, hladno skolastičko izlaganje uzrokovalo je kod njega, kako sam kaže, neraspoloženje i bacalo je njegov duh u »neizrecivu nevoljkost«. Svojih sjemenišnih studija nije uostalom potpuno dovršio. Zbog slaba zdravlja, a i drugih razloga, poslali su ga u Paris, na Katolički Institut, da bi tamo nastavio studije, ali upravo to slabo zdravlje nije mu dalo da nastavi. Ostao je u Parisu svega tri mjeseca i taj boravak, kako kažu njegovi biografi, nije imao nikakva utjecaja na nj. Vratio se u Châlons, gdje je bio zaređen za svećenika 29. lipnja 1879. Bilo mu je tada 22 godine i nekoliko mjeseci. Htio je dokončati posljednju godinu studija, ali slabo zdravlje i dalje ga je u tome ometalo, tako da je njegova strogo filozofsko-teološka izobrazba ostala očito nedovoljna.

Imenovan župnikom, Loisy se oporavio i dobio ponovno volju za naukom i zaželio je da ga se ponovno pošalje na Katoličko sveučilište u Paris. Htio je, kako sam bezazleno priznaje »slijediti predavanja Katoličkog Instituta da postigne

akademske stepene, koji bi zadovoljili Msgra Meignana i namenule me njegovom izboru. Trebalo mi se služiti izvjesnom diplomacijom da dobijem potrebno ovlašćenje«. Ovako je barem nekoć pisao u *Choses passées*, dok u svom novijem djelu, *Mémoires pour servir l'histoire religieuse de notre temps*, zaboravivši valjda na svoju predašnju izjavu, tvrdi da je sudbina tako htjela i da »to sigurno nije bio njegov diplomatski podvig« (I, 83). U međuvremenu je bio — izgleda nepravedno — ocrnjen i govorilo se da će biti uklonjen sa svoga drugog župničkog mjesta, Landricourta. No zahvaljujući njegovoj vlastitoj spretnosti i nekom zagovoru, on je još prije uspio da ponovno pođe na studij u Paris. Tako je 12. svibnja 1881. ponovno u Parisu.

Upisao se na fakultet teologije u cilju da postigne akademske stepene. Dvomjesečno prisustvovanje predavanjima još 1878. i jednomjesečno 1881. bilo mu je zaračunato kao jedna godina i u mjesecu listopadu položio je *baccalaureat*. Bio je talentiran, ali izgleda naročito za jezike pa je odmah po *baccalaureatu* bio imenovan korepetitorom, zapravo profesorom hebrejskoga, koga je sam naučio. Loisy-a se doimaju napori profesora u sjemeništu Saint-Sulpice Vigourouxa da na bibličističkom području pobije liberalne kritičare. No oni ga ne zadovoljavaju. Što više, on kaže: »njegova predavanja i njegove knjige više su učinile da me odvrate od ortodoksnog shvaćanja nego svi racionalisti skupa, uključivši tu i Renana« (*Choses passées*, p. 58). Ovo priznanje dovoljno osvjetljuje nastranost Loisy-eva duha: on je zbog jednog slabog bibličiste skreće s puta ortodoksnosti.

Ipak spočetka on je oklijevao. U svom dnevniku iz tog vremena on piše: »O moj Bože, daj mi dvadeset godina zdravlja, strpljivosti, rada, s onim duhom razlikovanja, iskrenosti, poniznosti, koji dopušta kršćanskoj nauci da se očituje bez opasnosti za učenjaka, na edifikaciju Crkvi i na sramotu njezinih neprijatelja« (*Mémoires I*, 103). Nažalost, ova molitva nije bila ustrajna. On je molio dvadeset godina studija, a četiri godine iza toga odrekao se je glavnih dogmata Crkve! A odrekao ih se ne na temelju proučavanja, nego na temelju poteškoća kojih nije mogao riješiti. Zaboravljajući ili ne znajući uopće da su stari već rekli: *Signum stultissimi ingenii est derelinquere veritates certo probatas ob difficultates quas non solvere potest*. Možda je u ovome i najveći dio Loisy-eve tragike. Mjesto da traži i istražuje hladno učenjački, on se je dao impresionirati teškoćama. Slab filozof on je doskora podlegao idejama posve protivnim zdravom razumu i kršćanskoj filozofiji i već 1882. odrekao se je bitnih istina kršćanstva.

Usprkos ovakvom stanju svoje duše, Loisy pripravlja doktorat teologije, koga polaže 7. ožujka 1940. To je očito jedna od jako tamnih strana njegovoga života. On je znao, kako sam

piše, da će morati prije nego dobije naslov doktora, javno ispovijediti svoju vjeru: »Premda mi je taj tekst (očitovanja vjere) bio unaprijed poznat, misao mi se najednom učinila tako izvanrednom i tako malo u skladu s mojim osjećajima, da sam osjetio potrebu da malo odahnem« dok sam taj tekst javno čitao (*Choses passées*, p. 106). U *Mémoires*ima međutim, osjećajući valjda svu nedoličnost tolike neiskrenosti, on tvrdi da nije stvar predvidio (I, 185).

Ovaj stav neiskrenosti očitovao se i kasnije u njegovom životu. Stalno je hinio da ispovijeda pravu vjeru, dok je već daleko bio od nje.

Kad 17. studenoga 1893. rektor Msgr. d'Hulst obaviješćuje ga da po odluci biskupa protektora ima dati ostavku na katedri Sv. Pisma, koju je u međuvremenu bio dobio, te da će odsad moći predavati samo jezike, Loisy je pismeno podnosi i oholo baca u lice Msgru d'Hulstu, koji je za nj vrlo mnogo bio učinio. A pokraj svega toga, kad Lav XIII. izda svoju encikliku *Providentissimus Deus* o Sv. Pismu, Loisy — 7. XII. 1893., dakle mjesec dana iza incidenta s rektorom — piše Papi: »Ali ja osjećam veliku utjehu što dolazim danas u jednostavnosti svoje duše, izjaviti Vikaru Isusa Krista svoju najpotpuniju pokornost nauci koju je promulgirao u Enciklici o Sv. Pismu« (M. I, 312). Lav XIII. očinski je primio ovu izjavu i izjavio da je posve njome zadovoljan.

Time je izvana stvar izgledala likvidirana. Službeno je Loisy bio uredio svoj položaj. Imao je uostalom reputaciju besprikorna svećenika, koji je vrlo volio liturgiju i bio vrlo sposoban propovjednik. Postao je duhovnikom dominikanki u Neuilly-u. No mjesto da miruje, kako je Papa od njega bio tražio, on je počeo pisati i to pod vrlo brojnim pseudonimima. Kroz nekoliko godina izašla su i razna njegova djela, koja su 16. XI. 1903. bila stavljena na Indeks. Loisy je lično bio ipak još dugo pošteđen u nadi, da će uvidjeti svoje zablude. Konačno je tek 19. II. 1908. bio pozvan da se odrekne svojih zabluda, jer da će inače biti isključen iz Crkve. Kad nije htio, izrečena je bila sentencija, kojom se određuje Alfred Loisy svečano osuđuje kaznom više ekskomunikacije i udara svim kaznama te da ga se ima izbjegavati. Nakon osamnaest godina osuda je došla. Je li bila pravedna? Za nas je to po sebi jasno, ali nek i Loisy sam rekne što je o njoj mislio: kroz sve to vrijeme »nisam gotovo ništa drugo radio nego oglašivao se o papinske upute« (M. I, 188).

Iza toga Loisy postaje profesorom. L'École des Hautes Etudes i le Collège de France bore se za njega. Loisy se odlučuje za ovaj posljednji, gdje je uz neke poteškoće izabran 31. I. 1909. God. 1927. htio je proslaviti jubilej svoga znanstvenoga rada, ali kolege, želeći da Loisy-ev jubilej bude samo prva točka u nizu drugih jubilarnih slava, potisnuli su malo u pozadinu taj

dogadaaj. »Ne samo, piše Loisy, da je jubilej ušao (na taj način) u sjenu sumraka — što nije bila velika nezgoda«, nego je, »što je puno gore, komitet (za proslavu) bio angažiran u jednom dugoročnom pothvatu« (M. III, 547). Čitajući njegove Mémoires čovjek bi rekao da se Loisy smatra nekako izigranim od svojih kolega, koji nisu dopustili da njegova slava dođe odveć do izražaja. Tako je završio svoju karijeru. Osamljen. Bez pravih prijatelja. Nakon što se je davno i definitivno raskrstio s velikom prijateljicom — Crkvom, koja se toliko puta majčinski prigela nada nj da ga sebi privuče i spasi. I umro je ne izmirlivši se s njom.

ILIRSKI KOLEGIJ SV. PETRA I PAVLA U FERMU.

Karmel Zazinović

Mons. Vitt. Bartocetti, urednik naučne revije »Studia Picena« (koja izlazi u Fanu, a obrađuje teme povjesnog, folklorističkog i sl. karaktera sa tzv. picenskog područja, koje se stere uz obalu Jadrana obuhvaćajući donji dio provincije delle Marche i gornji dio Abruzzza), napisao je još god. 1935. u XI. svesku »Studia Picena«, na str. 133—62, raspravu o Ilirskom kolegiju u Fermu pod naslovom »Il collegio Illirico di S. Pietro e Paolo di Fermo«. Pisac se je na to odlučio, kada je slučajno opazio u bogatom arhivu »Kongregacije za širenje vjere« nekoliko svezaka isprava sa jasnom oznakom: »Collegio Illirico di Fermo«. Na to ga je potakla sigurno i činjenica, što se gradić Fermo nalazi 6 km od Jadrana u picenskom području, koje je i njegov rodni kraj.

Dokumenti su o Zavodu sv. Jeronima u Rimu djelomice već izdani. Povijest je loretskog kolegija obradio u svojoj doktorskoj disertaciji za Orijentalni Institut u Rimu O. J. Jurić D. I., a Mons. Dr. Svetozar Rittig sprema se, da objelodani dokumente, koji se odnose na hrvatski kolegij u Bolonji. Dobro će biti, mislimo, da ovim prikazom Bertocetti-eve radnje barem donekle upoznamo i povijest kolegija u Fermu.

Bijedno je stanje balkanskih zemalja pod turskom vlašću potaklo papu Aleksandra VII (1655-66), da po savjetu prefekta Kongregacije za širenje vjere kard. Ant. Barberini-a podigne kolegij za uzgoj svećenika i tako pomogne katolicima, koji su iz dana u dan u tim krajevima opadali prelazeći na islam i pravoslavlje radi nestašice katoličkih svećenika. Prvotna mu je namjera bila, da se taj kolegij podigne u Dubrovniku, ali radi nekih poteškoća s Venecijom odabran bi za sjedište kolegija gradić Fermo. Kongregacija je pak zamolila nadbiskupa u Fermu kard. Karlo Gualtieri-a, da uredi i ostvari ovaj njezin nacrt.

Uprava kolegija trebala je biti predana svjetovnim svećenicima. (Po svojoj prilici, da se izbjegne duplikatu loretskog